

Pereiaslav Studies
in Linguistics and Linguodidactics

Переяславські студії
з лінгвістики та лінгводидактики

Issue 4(1)
Випуск 4(1)

УДК 81'25:316.77
С 91

Засновник:
УНІВЕРСИТЕТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В ПЕРЕЯСЛАВІ

ISSN 3041-1106 (Online)

Періодичність: 2 рази на рік
Видається з 2023 року

Переяславські студії з лінгвістики та лінгводидактики: зб. наук. праць. Серія «Філологія». Переяслав: Домбровська Я. М., 2026. Вип. 4(1). 295 с.

Затверджено до друку Вченою радою Університету Григорія Сковороди в Переяславі
(протокол № 9 від 15 квітня 2026 р.)

Головний редактор:

д-р філол. наук, проф. Мізін К. І. (Переяслав, Україна).

Заступник головного редактора:

канд. філол. наук, доц. Летюча Л. П. (Переяслав, Україна).

Випускові редактори:

Серія «Філологія»: канд. пед. наук, доц. Костик Є. В. (Переяслав, Україна);

Серія «Методика навчання іноземних мов і перекладу»: канд. пед. наук, доц. Дуброва С. В. (Переяслав, Україна).

Редакційна колегія:

Серія «Філологія»

д-р філософії, проф. Біволару А. (Бухарест, Румунія);

д-р філософії, проф. Благак Б. (Лінц, Австрія);

д-р філософії, проф. Дель Гаудіо С. (Салерно, Італія);

д-р філософії, асоц. проф. Капранов О. (Осло, Норвегія);

д-р філософії Немцова Б. (Пльзень, Чехія);

д-р філол. наук, проф. Потапенко С. І. (Київ, Україна);

д-р філол. наук, проф. Славова Л. Л. (Київ, Україна);

канд. філол. наук, доц. Скляренко О. Б. (Переяслав, Україна);

д-р філол. наук, проф. Тютюнник О. М. (Переяслав, Україна).

Серія «Методика навчання іноземних мов і перекладу»

канд. пед. наук, доц. Борисова Н. В. (Переяслав, Україна);

д-р пед. наук, проф. Данилюк С. С. (Черкаси, Україна);

д-р пед. наук, проф. Дмитренко Н. Є. (Вінниця, Україна);

д-р пед. наук, проф. Кулик О. Д. (Переяслав, Україна);

канд. пед. наук, доц. Сердюк Н. Ю. (Переяслав, Україна);

д-р пед. наук, доц. Чайка О. І. (Київ, Україна);

канд. пед. наук, доц. Шемуда М. Г. (Переяслав, Україна).

УДК 81'25:316.77
С 91

ISSN 3041-1106 (Online)

© Електронне видання, 2026
© Автори статей, 2026
© Університет Григорія
Сковороди в Переяславі, 2026

UDC 81'25:316.77
C 91

Founder
HRYHORII SKOVORODA UNIVERSITY IN PEREIASLAV

ISSN 3041-1106 (Online)

Frequency: 2 times per year
Year of Foundation: 2023

Pereiaslav Studies in Linguistics and Linguodidactics: Collection of scientific works.
Series «Philology». Pereiaslav: Dombrovska Ya. M., 2026. Iss. 4(1). 295 p.

The collection of scientific works was approved for publication by the Academic Council
of Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav
(Proceedings No 9 dated April 15th, 2026)

Editor-in-Chief:

Dr.Sc. (Philology), Prof. Kostiantyn Mizin (Pereiaslav, Ukraine).

Managing Editor:

Ph.D. (Philology), Assoc. Prof. Liubov Letiucha (Pereiaslav, Ukraine).

Executive Assistants:

Series «Philology»: Ph.D. (Pedagogy), Assoc. Prof. Yevheniia Kostyk (Pereiaslav, Ukraine);
Series «Methods of Teaching Foreign Languages and Translation»: Ph.D. (Pedagogy), Assoc. Prof.
Svitlana Dubrova (Pereiaslav, Ukraine).

Editorial Board:

Series «Philology»

Ph.D. (Philology), Prof. Aliona Bivolaru (Bucharest, Romania);
Ph.D. (Philology), Prof. Boris Blahak (Linz, Austria);
Ph.D. (Philology), Prof. Salvatore Del Gaudio (Salerno, Italy);
Ph.D. (Philology), Assoc. Prof. Oleksandr Kapranov (Oslo, Norway);
Ph.D. (Philology) Bohuslava Němcová (Plzeň, the Czech Republic);
Dr.Sc. (Philology), Prof. Serhii Potapenko (Kyiv, Ukraine);
Dr.Sc. (Philology), Prof. Liudmyla Slavova (Kyiv, Ukraine);
Ph.D. (Philology), Assoc. Prof., Olesia Skliarenko (Pereiaslav, Ukraine);
Dr.Sc. (Philology), Prof. Oksana Tiutiunyk (Pereiaslav, Ukraine).

Series «Methods of Teaching Foreign Languages and Translation»

Ph.D. (Pedagogy), Assoc. Prof. Nataliia Borysova (Pereiaslav, Ukraine);
Dr.Sc. (Pedagogy), Doz. Oksana Chaika (Kyiv, Ukraine);
Dr.Sc. (Pedagogy), Prof. Serhii Danyliuk (Cherkasy, Ukraine);
Dr.Sc. (Pedagogy), Prof. Natalia Dmitrenko (Vinnytsia, Ukraine);
Dr.Sc. (Pedagogy), Prof. Olena Kulyk (Pereiaslav, Ukraine);
Ph.D. (Pedagogy), Assoc. Prof. Nataliia Serdiuk (Pereiaslav, Ukraine);
Ph.D. (Pedagogy), Assoc. Prof. Maryna Shemuda (Pereiaslav, Ukraine).

UDC 81'25:316.77
C 91

ISSN 3041-1106 (Online)

© Electronic Edition, 2026
© Contributors, 2026
© Hryhorii Skovoroda
University in Pereiaslav, 2026

ЗМІСТ / CONTENTS

Boris Blahak	Von der Ein- zur Zwei- und Regionalsprachigkeit: Traditionen und Grenzüberschreitende Neuakzente der Choden-Literatur des Böhmerwaldes	6
Serhiy Danylyuk	Development of intercultural communicative competence of philology students in a digital educational environment under martial law	21
Oleksandr Kapranov	Discourse markers in Kemi Badenoch's statement on the war in Ukraine	34
Nina Khrystych	A linguodidactic model of translator training based on competence-oriented learning	47
Iryna Potapenko	Special course «Bulgarian literary translation in intercultural communication» as a linguodidactic model for training philologists	55
Dennis Scheller-Boltz	Gendern ohne gesellschaftlichen Konsens. Wann kann sprachliche Gleichberechtigung eigentlich gesellschaftsfähig sein?	65
Roland Wagner	Sprachkontrastierung und signematische Ränge	85
Astrid Winter	Bayerisch, sächsisch, böhmisch – Regionalisierung deutsch-tschechischer Stereotypen in Filmbiographien über Jan Hus	97
Марта Білан	Стратегії відтворення українських етнографічних реалій англійською мовою засобами автоматизованого перекладу	111
Олексій Борисов	Графічна стилізація англомовних реп-псевдонімів з компонентом «гроші» в їхній формальній структурі	120
Наталія Борисова	Теоретичні засади дослідження художнього часопростору в сучасній філологічній парадигмі	127
Ольга Дацків, Наталія Левчик	Формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови засобами драматичних і пісенних текстів	136
Олег Деменчук	Семантико-синтаксична відповідність експерієнціальної лексики (на матеріалі української та англійської мов)	145
Маріанна Ділай, Ольга Бачало	Оцінювання якості AI-перекладу англо-українських текстів у порівняльному аспекті	151

Тетяна Заболотна	Стратегії відтворення британського культурного коду в українському перекладі роману К. Аткинсон «Розшифровка»	164
Наталія Закордонець, Інна Обіход, Ірина Власюк	Міжкультурна комунікація: духовний вимір та емоційний інтелект у викладанні іноземних мов	175
Дар'я Кучеренко	Особливості відтворення морської термінології в українському перекладі роману Г. Мелвілла «Moby-Dick»	182
Любов Летюча, Ірина Бочарова	Юридична лексика в англійськомовному військовому дискурсі: особливості перекладу	191
Марія Лозицька	Лінгвокультурні характеристики німецьких фразеологізмів із компонентами на позначення родинних відносин	202
Костянтин Мізін	Екстралінгвальні підвалини продуктивності термінів на позначення нео-емоцій: паралелі в англійськомовних і українськомовній культурах	211
Ольга Нежива	Культуроспецифічні реалії у перекладі: між буквальною та адаптацією (на матеріалі англомовних перекладів сучасної української прози)	227
Валерій Савчук	Варіативність комбінування перекладацьких прийомів у німецькому перекладі роману Дж. Р. Р. Толкіна «Хоббіт»	233
Наталія Сердюк, Ірина Хрін	Лінгвокогнітивний аспект іронії в поетичному дискурсі Венді Коуп	243
Олеся Склярєнко	Лексична компетентність перекладача: структура, зміст і механізми формування	253
Людмила Славова	Лінгвістичні маркери ШІ-авторства в міжкультурній комунікації: втрата емоційної суб'єктивності	263
Олеся Федорова	Подолання етнічного ксеноцентризму шляхом виховання у студентів цінностей культурного релятивізму та універсалізму	268
Анна Христюк	Особливості перекладу епітетів у романі Дж. Стейнбека «Грона гніву»	277
Марина Шемуда	Автентичні медіаресурси як інструмент формування критичного мислення в іншомовному освітньому просторі	285

СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧНА ВІДПОВІДНІСТЬ ЕКСПЕРІЄНЦІАЛЬНОЇ ЛЕКСИКИ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ)

Semantic-Syntactic Correspondence of Experiential Vocabulary (Based on the Ukrainian and English languages)

Анотація: У статті розглядаються особливості семантико-синтаксичної організації експерієнціальної лексики дискомфортних відчуттів у зіставному аспекті на матеріалі української та англійської мов. Проаналізовано способи реалізації семантичних актантів експерієнціальної ситуації. Визначено типи семантико-синтаксичних відповідностей експерієнціальної лексики в українській та англійській мовах.

Ключові слова: експерієнціальна лексика, дискомфортні відчуття, семантичні актанти, семантико-синтаксична відповідність, українська мова, англійська мова.

Abstract: The article studies the semantic-syntactic organization of experiential vocabulary denoting discomfort sensations from a contrastive perspective based on the Ukrainian and English languages. The paper examines the realization of semantic actants in experiential situations. It identifies tendencies in semantic-syntactic correspondence of experiential vocabulary in Ukrainian and English.

Key words: experiential vocabulary, discomfort sensations, semantic actants, semantic-syntactic correspondence, Ukrainian, English.

1. Вступ

Експерієнціальна лексика (експерієнтиви) – це семантичний клас слів, які позначають різні аспекти світосприймання людини, що відображають умови її чуттєвого буття або зміну таких умов, пор.: *відчуваю (сприймаю) → відчуваю (переживаю) → відчуваю (розумію)*.

Як об'єкт лінгвістичного дослідження експерієнціальна лексика традиційно розглядалася в аспекті тематичної групи слів, які характеризують концептосферу чуттєвого сприйняття (А. Сеймер, М. Чоїнаська-Курас, В. Вінтер). У функціональній граматиці предметом досліджень стають семантико-синтаксичні особливості експерієнтивів. Предметом аналізу були: семантико-синтаксичні альтернативи (В. Левін, М. Рарпорт Новав); взаємодія синтаксису й семантики експерієнціальних предикатів (Н. Філіп, Д. Песетський, Ж. Лавін); репрезентація експерієнціальних учасників в ієрархії макроролей (Р. Ван Валін); реалізація експерієнціальних конструкцій та їх семантико-

синтаксичних і морфосинтаксичних властивостей (A. Goldberg, C. Vandeloise, E. Verhoeven).

Проблемним залишається питання семантико-синтаксичних реалізацій експерієнціальної лексики у віддаленоспоріднених мовах.

2. Мета та матеріал дослідження

Мета розвідки – схарактеризувати семантико-синтаксичні відповідності експерієнціальної лексики, з'ясувати особливості співвідношення семантичних і синтаксичних актантів експерієнтів в українській та англійській мовах.

Мета дослідження зумовлює необхідність розв'язання таких завдань:

- висвітлити стан проблем, пов'язаних із дослідженнями семантико-синтаксичних відповідностей експерієнціальної лексики;
- з'ясувати особливості семантико-синтаксичних відповідностей експерієнціальної лексики в українській та англійській мовах.

Матеріалом дослідження слугуватимуть експерієнтиви, які характеризують стан дискомфортичних відчуттів в українській та англійській мовах. Клас експерієнціальної лексики дискомфортичних відчуттів формують номінації на позначення фізіологічних незручностей, які виникають у людини як результат: а) розладу (дисфункції) в її внутрішніх системах (укр. *печія, нудота, свербіж* і т. ін.; англ. *heartburn, nausea, itch, etc.*); б) відсутності необхідних для її життєдіяльності умов (укр. *спрага, жага, голод* і т. ін.; англ. *thirst, hunger, fatigue, etc.*). Вибір експерієнціальної лексики дискомфортичних відчуттів як матеріалу дослідження зумовлений її ядерним статусом у системі експерієнтів та високим ступенем репрезентативності для аналізу семантико-синтаксичних відповідностей. Такі номінації кодують внутрішні стани людини й характеризуються двомісною семантичною структурою та неконвенційними способами синтаксичної реалізації семантичних ролей, що створює сприятливі умови для виявлення ізоморфних і аломорфних рис у кодуванні експерієнціальних ситуацій в українській та англійській мовах.

3. Результати

Дослідження семантико-синтаксичних відповідностей експерієнціальної лексики орієнтовані на опис експерієнціальної ситуації та семантичного кодування її учасників, де Експерієнцер та Стимул постають як базові семантичні ролі: Експерієнцер осмислюється як роль, що вказує на особу в певному ментальному стані; те, що викликає такий ментальний стан, кваліфікується як Стимул (Croft, 2001: 155). Результати досліджень засвідчили спільні семантичні та пов'язані з ними синтаксичні характеристики експерієнціальної лексики: а) двомісна природа експерієнтива, яка засвідчує відношення між людиною і зовнішньою ситуацією *P*, з якою пов'язані її експерієнціальні стратегії (*відчуваю, що P*); б) реалізація першим і другим актантами семантичних ролей Експерієнцера (суб'єкта експерієнціальної ситуації) та Стимулу (об'єкта експерієнціальної ситуації), пор.: *Я (Експерієнцер) відчуваю холод (Стимул)*; в) неканонічне актантне кодування двомісних експерієнціальних предикатів, пор.: *Мене трусить від холоду*; г) вбудованість експерієнтивів у комплекси аргументних структур, пор.: *Мені важко, холодно, зле* і т. ін.

Презумпція синтаксичної організації семантичних ролей ставить питання про характер співвідношення семантичних і синтаксичних актантів експерієнціальної лексики. В українській та англійській мовах виявлено такі типи семантико-синтаксичних відповідностей експерієнціальної лексики:

а) пряма відповідність (кожному семантичному актанту лексеми відповідає один синтаксичний). Згідно з положеннями лексико-функціональної граматики (Bresnan, 2001), пряма відповідність передбачає лексичне відображення (*lexical mapping*) аргументної (рівень семантичних ролей) та конституентної (рівень синтаксичних одиниць) структур на функціональну (рівень категоріальних атрибутів) структуру. У перспективі міжмовних досліджень лексико-функціональна теорія з'ясовує еквівалентність у способах лексичного відображення. Зокрема, номінація *see* в англійській мові та його еквівалент у мові ньянджа (*Chicheŵa*), як зазначається, демонструють однакову проєкцію аргументної структури семантичних ролей Експерієнцера та Теми на фу-

нкціональну структуру, але, з огляду на морфологічні відмінності, розрізняються на рівні реалізації конституювальної структури (Bresnan, 2001: 303). Пор. ситуацію «суб'єкт відчуває дискомфорт, оскільки виникає необхідність задовольнити об'єкт бажання»: укр. *Антон Никандрович відчуває спрагу* (КТУМ); англ. *It was hot and Kiah began to feel thirsty* (BNC). На рівні конституювальної структури експерієнціальний стан реалізовано через дієслівну предикацію;

б) розщеплення семантичного актанта (реалізація одного семантичного актанта двома синтаксичними). Розщеплення семантичного актанта має місце тоді, коли семантичного учасника ситуації (найчастіше експерієнціальний об'єкт) реалізовано через синтаксичні компоненти, один з яких характеризує сам об'єкт (стимул), а інший – джерело (причину) цього стимулу, пор.: укр. *Нудота від чаю з лимоном відступила* (КТУМ); англ. *Nausea from eating rich foods* (BNC);

в) зміщення семантичного актанта (семантичний актант перепідпорядковується дієслову як його синтаксичне залежне). Такого типу процедура оформлюється через екстрапозицію посесора та переміщенням його у «нову» аргументну позицію при предикаті, пор.: укр. *Сік викликає в мене печію*; англ. *It only induces in me a feeling of nausea* (BNC) – екстрапонований посесор виражений прийменниковою групою (*в мене / in me*);

г) злиття двох семантичних актантів (семантичні актанти виражені одним синтаксичним актантом), пор.: укр. *І свербіжна печія розліялась по тілі холодом* (КТУМ); англ. *Heartburn rose in his throat, tears in his eyes* (BNC). Учасник «печія (heartburn)» реалізує дві семантичні ролі: Стан та Джерело дискомфорту;

г) синтаксична невираженість семантичного актанта. Невираженість спостерігаємо при інкорпорації учасника «експерієнціальний об'єкт», пор.: укр. *Вона поїла і раптом відчула нудоту :: нудота «неприємне, м'яке відчуття у шлунку й горлі»* (СУМ); англ. *Ten other subjects experienced nausea and heartburn* (BNC) :: *nausea* «a feeling of illness in the stomach» (CD); *heartburn* «an uneasy burning sensation in the lower part of the chest» (OED);

д) поява нового семантичного актанта. У стверджувальних висло-

вленнях із дієсловами, що позначають послаблення вияву дискомфортного стану, пор.: укр. *Біль слабшає, Запаморочення проходить*; англ. *The pain is subsiding, The dizziness is wearing off*, валентність Причини не актуалізується. Натомість у заперечних конструкціях, які сигналізують порушення очікуваного сценарію, ця валентність активується й реалізується залежними групами, що виражають підставу призупинення або блокування процесу, пор.: укр. *Біль не слабшає через запалення, Запаморочення не проходить через низький тиск*; англ. *The pain is not subsiding due to nerve damage, The dizziness isn't wearing off because of low blood pressure*.

4. Висновки

Семантико-синтаксична організація експерієнціальної лексики в українській та англійській мовах характеризується системною варіативністю, що відображає взаємодію семантичної структури події, лексичної семантики предиката та синтаксичних засобів її репрезентації. Попри концептуальну єдність, українська й англійська мови демонструють розбіжності у способах синтаксичної реалізації семантичних актантів: для української мови характерною є висока варіативність актантного оформлення, зокрема через екстрапозицію Експерієнцера та використання безособових конструкцій, тоді як в англійській мові простежується відносно стабільне (канонічне) співвіднесення семантичних ролей із синтаксичними позиціями. Отримані результати поглиблюють розуміння механізмів семантико-синтаксичного кодування експерієнціальних ситуацій і створюють підґрунтя для подальших міжмовних та типологічних досліджень експерієнціальної лексики.

REFERENCES

- Bresnan, J. (2001). *Lexical-functional syntax*. Oxford: Blackwell Publishers.
Croft, W. (2001). *Radical construction grammar: Syntactic theory in typological perspective*. Oxford: Oxford University Press.

ІНТЕРНЕТ-ДЖЕРЕЛА

- КТУМ: *Корпус текстів української мови*. Retrieved January 26, 2026, from <http://www.mova.info/corpus.aspx>

- [KTUM: *Korpus tekstiv ukraïns'koyi movy*. Retrieved January 26, 2026, from <http://www.mova.info/corpus.aspx>]
- BNC: *British National Corpus*. Retrieved January 26, 2026, from <https://www.english-corpora.org/bnc/>
- CD: *Cambridge Dictionary*. Retrieved January 26, 2026, from <https://dictionary.cambridge.org>

СЛОВНИКИ

- СУМ: *Словник української мови*. (1970–1980). І.К. Білодід (ред.). Київ: Наукова думка.
- [SUM: *Slovník ukraïns'koi movy*. (1970–1980). I.K. Bilodid (red.). Kyiv: Naukova dumka.]
- OED: *Oxford English Dictionary*. (2009). Electronic dictionary (vers. 4.0). Oxford: Oxford University Press.

Переяславські студії з лінгвістики та лінгводидактики: зб. наук. праць. Серія «Філологія». Переяслав: Домбровська Я. М., 2026. Вип. 4(1). 295 с.

Збірник наукових праць (електронне видання)

Pereiaslav Studies in Linguistics and Linguodidactics. Collection of scientific works. Series «Filology»: Dombrovska Ya. M., 2026. Iss. 4(1). 295 p.

The collection of scientific works (electronic edition)

Комп'ютерна верстка – К. І. Мізін

Технічне оформлення і дизайн – Є. В. Костик

Упорядковано на кафедрі іноземної філології, перекладу та методики навчання Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Формат А5

Формат 60X84 1/16. Папір офсетний. Гарнітура Century Schoolbook.

Наклад 100. Зам. №04/26 Ум. друк. арк. 13,3.

Виготівник: ФОП Домбровська Я. М.,

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції

ДК № 6366 від 22.08.2018 р.

08055, Київська обл., Макарівський р-он, с. Вільне,
вул. Чапаєва, 16а, e-mail: devis519@ukr.net

© Університет Григорія Сковороди в Переяславі, 2026

© Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav, 2026